

УДК 330.46:519.86

DOI: 10.31732/2663-2209-2019-55-41-47

РИНОК ЗЕМЛІ В УГОРЩИНІ – УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ткач Д.І.¹, Ткач Д.К.²

¹ д.політ.н., професор, проректор з міжнародних зв'язків, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (044)-455-56-90, e-mail: dmitriyt@krok.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1347-9562

² аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (044)-455-56-90, e-mail: tkach_k@ukr.net, ORCID: 0000-0009-1856-5523

THE LAND MARKET IN HUNGARY - LESSONS FOR UKRAINE

Tkach D.¹, Tkach D.²

¹ doctor of science (political), professor, vice-rector for international relations, «KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine, tel.: (044) 455-56-90, e-mail: dmitriyt@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-1347-9562

² postgraduate student, "KROK" University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine, tel.: (044) 455-56-90, e-mail: tkach_k@ukr.net, ORCID: 0000-0009-1856-5523

Анотація. Найбільш специфічною сферою підприємницької діяльності, без жодного перебільшення, є аграрне виробництво, яке заслуговує окремої уваги з боку представників науки, держави, бізнесу. За сучасних умов проблема ефективного функціонування й розвитку аграрної сфери економіки набуває актуальності ще й тому, що земля сама по собі є рідкісним, кількісно обмеженим ресурсом, який неможливо створити, замінити іншим чи накопичити. Це – унікальний дар природи. Однак відбувається ерозія ґрунтів, родючі землі поступово відводяться під будівництво промислових та інших об'єктів, забудову міст, прокладання доріг, трубопроводів тощо. Наступ міст на села відчутно зменшує запас земельного ресурсу для виробництва аграрної продукції. І через те, що, з одного боку, загальна пропозиція землі є повсякчас величиною фіксованою й абсолютно нееластичною (її неможливо збільшити), а з іншого, попит на сільськогосподарську продукцію невинно зростає, всезагальною закономірністю стало неухильне зростання вартості аграрної продукції та, як наслідок, і самої землі. Причому подорожчання землі і сільгосппродукції сьогодні навіть прискорилося. В Україні земельні відносини завжди перебували в центрі уваги, а діяльність, пов'язана з управлінням земельними ресурсами була одним з головних пріоритетів державної політики. Історія вітчизняних земельних відносин налічує кілька століть, протягом яких сформувалися їх види, форми, підходи та методи. Аналізуючи результати земельних реформ, приходимо до висновку, що даний досвід має винятково важливе значення для розробки концептуальних напрямів з метою сучасної трансформації земельних відносин. Очевидно, що даний досвід їх проведення не може бути аналогом для сучасних умов, але деякі важливі риси можуть бути використані в підходах до вирішення питань формування нової системи землекористування та ринку земель сільськогосподарського призначення. У статті проаналізовано угорський досвід становлення та розвитку ринку землі. Показано яким чином в Угорщині впроваджувалися ринкові механізми у створення умов для вільної конкуренції у сільськогосподарському виробництві. Насамперед підкреслюється роль держави у запобіганні негативних наслідків приватизації землі. Особлива увага приділяється цьому питанню після набуття країною членства в Європейському Союзі, так як угорському керівництву потрібно було виконувати вимоги Євроспільноти у цій царині. Показано чим угорський досвід цікавий для України.

Ключові слова: Ринок землі в Угорщині, роль держави у приватизації землі, Європейський Союз, уроки для України.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 9

Annotation. The most specific area of business activity, without any exaggeration, is agrarian production, which deserves special attention from the representatives of science, the state and business. In modern conditions, the problem of efficient functioning and development of the agrarian sphere of the economy is becoming more urgent also because the land itself is a rare, quantitatively limited resource that cannot be created, replaced by others or accumulated. It is a unique gift of nature. However, soil erosion occurs, fertile lands are gradually earmarked for the construction of industrial and other facilities, urban development, road construction, pipelines, etc. The attack of cities on villages significantly reduces the stock of land resources for agricultural production. And because, on the one hand, the total supply of land is at all times fixed and absolutely inelastic (it cannot be increased), and on the other, the demand for agricultural products is steadily increasing; and the earth itself. Moreover, the rise in price of land and agricultural products has even accelerated today. In Ukraine, land relations have always been in the spotlight, and land

management activities have been one of the main priorities of public policy. The history of domestic land relations dates back several centuries, during which their types, forms, approaches and methods were formed. Analyzing the results of land reforms, we come to the conclusion that this experience is extremely important for the development of conceptual directions for the modern transformation of land relations. Obviously, this experience of their conduct may not be analogous to current conditions, but some important features can be used in approaches to solving the problems of forming a new system of land use and agricultural land market. The article analyzes the Hungarian experience of establishing and developing the land market. It is shown how market mechanisms were introduced in Hungary to create conditions for free competition in agricultural production. First of all, the role of the state in preventing the negative consequences of land privatization is emphasized. Particular attention is paid to this issue after the accession of the country to the European Union, since the Hungarian leadership had to fulfill the requirements of the European Community in this area. It is shown that the Hungarian experience is interesting for Ukraine.

Key words: Land market in Hungary, the role of the state in land privatization, the European Union, lessons for Ukraine.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 0, bibl.: 9

Постановка проблеми. Угорщина в 70-і роки минулого століття вийшла на одне з перших місць в світі і перше серед країн РЕВ по виробництву продукції на душу населення (1300-1400 кг. Зерна і 160-170 кг. М'яса). Вона відрізнялася наявністю добре оснащених великих кооперативів та державних господарств, діяльність яких була тісно пов'язана економічними узами з особистим підсобним господарством селян. Вміле використання всіх факторів виробництва забезпечили Угорщині становище стабільного нетто-експортера.

У 1947 р. в ході аграрної реформи велика частина поміщицьких і церковних земель перейшла в приватну власність селян і працювали в сільському господарстві наймитів, лише менша частина земель - в руки держави, що утворювали державні господарства. Вступаючи в виробничі кооперативи, селяни зберігали право власності на землю, що реалізовувалося через отримання певного доходу у вигляді так званої ренти за здані в кооператив земельні наділи.

Зміна суспільного ладу в Угорщині на початку 90-х років, поставила перед керівництвом країни завдання формування ринку землі. У цілому цю завдання було виконане з мінімізацією негативних наслідків для сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науковій спільноті, яка займається дослідженням проблем впровадження ринку землі є декілька робіт присвячених висвітлення

досвіду сусідніх країн у цій царині. Щодо Угорщини то серед авторів які вивчали цю проблематику слід назвати А. В. Балян, В. Є. Данкевіч, Г. М. Дудіч, Т. О. Зінчук, О. В. Зубицький, М. О. Спіжова. Серед угорських вчених – економістів, які детально досліджували земельні реформи варто відзначити Dr. Szentgyörgyi Ágota, Dr. Sulcz Andrea, Apagyí Géza, Dr. Kurucz Mihály, Tanka Endre, Dr. Vass János.

Створення ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні, з метою подальшої розбудови економіки країни, є надзвичайно важливим завданням для нашої держави. Тому у цьому контексті великого значення набуває вивчення досвіду тих держав, які пройшли схожий з Україною шлях ринкових перетворень. Саме такою країною є Угорщина. З урахуванням того, що наші сусіди у цих процесах мають певні успіхи та невдачі, дослідження угорської практики у цій царині є безумовно корисним, що у свою чергу дає змогу вирішити частина загальних проблем, які не розглядалися раніше.

Формулювання цілей статті. Із врахуванням зазначеного вище, мету роботи сформулюємо наступним чином дослідити створення ринку земель сільськогосподарського призначення в Угорщині. На підставі аналізу, визначити деякі особливості, притаманні саме цій країні у цьому складному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Земельна і аграрна реформи 90-х років минулого століття проводилися поступово з урахуванням високо досягнутого рівня аграрного виробництва.

І, незважаючи на посилену боротьбу певних політичних сил за кардинальну реформу, повернення приватної власності на землю за станом на 1947 р уряд відмовився від повернення колективізованих при старій системі земель і нерухомості колишнім власникам, підтвердивши їх право на компенсацію. Особи, незаконно втратили право на землю, могли отримати компенсаційні бони, які можна було використовувати для отримання певної ділянки землі. Число таких осіб перевищило 800 тис. осіб на загальну площу земельних наділів в 2,7 млн. Га, або близько 1/3 всіх сільськогосподарських угідь країни.

У здійсненні перетворень особливу роль зіграла реалізація прийнятого в лютому 1992 р закону, згідно з яким вже навесні всі кооперативи повинні були провести загальні збори з номінування і розділу майна, тобто визначенню конкретного розміру паю кожного члена в його загальної вартості, а також земельного наділу. При цьому номіноване майно (включаючи землю) повинно було розподілятися з урахуванням як числа відпрацьованих в кооперативі років, характеру діяльності яку вони виконували, так і майнового внеску в колективну власність кооперативу. В результаті персоналізації кооперативної власності більше 1 млн. чоловік стали землевласниками. Інакше кажучи, стався новий радикальний розділ землі.

В результаті останніх реформ змінилися відносини власності на селі. Якщо раніше 70% оброблюваних земель перебували в розпорядженні сільськогосподарських кооперативів, 15% - держрадгоспів, 15% - у приватній власності, то до 1997-1998 рр., Коли приватизація на селі завершилася, 80% сільгоспугідь було передано в приватну власність. В галузі до реформи домінувало велике сільськогосподарське виробництво, представлене 1252 кооперативами та 158 держрадгоспами, середній розмір землекористування яких досягав 4,5 тис. Га. Середній земельний наділ 1,4 млн. присадибних і підсобних господарств становив 0,8 га. Навесні

2000 року число індивідуальних господарств скоротилося до 0,9 млн.

А господарських товариств зросла до 8,5 тис., в тому числі 1,8 тис. кооперативів нового типу (які за правовим статусом ближче до господарським товариствам, ніж до кооперативам), 240 акціонерних товариств і майже 6,5 тис. різних (в основному дрібних) господарських товариств, які спеціалізуються на наданні послуг.

При цьому на індивідуальні аграрні господарства припадає 43% використовуваних земель, а на господарські товариства - 41%; середній розмір останніх скоротився до 600 га, а індивідуальних господарств збільшився до 2,8 га. З числа індивідуальних господарств 70% мають наділи менше 1 га, а число господарств з наділами понад 50 га. ледь сягає 1%. Державний сектор представлений лише 12 господарствами [1].

Слід зазначити особливості правового регулювання земельних відносин. Базовим є Закон від 27 червня 1994 «Про орні землі» [2]. Закон встановлює правила придбання землі на різних підставах. Однак спадкування за законом, право давності, забудови, відчуження і в рахунок компенсації матеріального збитку постраждалим від націоналізації приватної власності регулюються Цивільним кодексом республіки та іншими законами.

Закон «Про орні землі» обмежує розмір земельної ділянки у власності фізичних осіб - не більше 300 га. або 6000 злотих крон (коефіцієнт земельного кадастру як показник вартості землі з урахуванням її якості, застосовуваний в країні протягом більше 100 років). Крім того, вони можуть мати у власності хутір розміром не більше 6000 м² (земельна ділянка з житлом і господарськими будівлями). Ці обмеження не поширюються на наділи, отримані при ліквідації кооперативу. В Угорщині, юридичні особи і організації без статусу юридичної особи (за винятком держави, місцевих органів самоврядування та некомерційних організацій лісокористувачів) не можуть набувати

права власності на землю. Навіть держгосподарства орендують всю використовувану ними землю. Закон встановлює жорсткі правила оренди землі як в частині її використання (строго за призначенням, за правилами захисту родючості та ін.), Так і в частині розмірів: для громадян і організацій без статусу юридичної особи оренда обмежується 300 га, або 6000 злотих крон за вартістю ; для господарських товариств і кооперативів - 2500 га, або 50 тис. злотих крон. В законі передбачено атестацію земельних ділянок в розрізі 8 класів якості. Граничний термін оренди - 10 років [2].

Передача в оренду земельної ділянки здійснюється через аукціон,. Іноземна юридична особа може орендувати земельну ділянку в межах, встановлених законом. Орендна плата за 1 га ріллі в середньому по Угорщині складає 160-200 євро.

В найближчі 3 роки за прогнозами експертів очікується зростання вартості землі до 4-5 тис. євро за 1 га, а також збільшиться орендна плата. Через 3 роки Угорщина повинна зняти мораторій на купівлю-продаж земельних ділянок іноземцям. За цей час будуть внесені зміни в Земельний кодекс Угорщини з метою мінімізації негативних наслідків запровадження вільного ринку землі.

Закон забороняє іноземним фізичним і юридичним особам купувати землю на праві власності, однак дозволяє купувати хутір в розмірі 0,06 га та визнає за ними право на вже придбану раніше землю (в рахунок компенсації збитків потерпілим від націоналізації або при ліквідації кооперативу). Він встановлює черговість з переважним правом покупки і оренди сімейними господарствами і сільським населенням.

З січня 2002 року набрав чинності закон про створення національного земельного фонду, до складу якого повинна перейти вся земля - близько 1,4 млн. Га, або 15% всієї території країни (за винятком лісів), що знаходиться у власності держави [3].

Національний земельний фонд Угорщини був створений в 2002 році як

суб'єкт господарювання, який потім реформували у бюджетну установу. Фонд не виконує ролі органу виконавчої влади. Він підпорядкований Міністерству землеробства Угорщини. Фонд очолює Голова, який має заступника та 145 працівників, з них 60 в центральному офісі, 85 – на місцях. На сьогодні Фонду передано 1,8 млн. га земель, з них: 1 млн. га лісів і 800 тис. га земель сільськогосподарського призначення.

Фахівці Фонду опікуються питаннями передачі в оренду земельних ділянок, купівлю, продажем земельних ділянок та консолідацією земельних ділянок. Якщо Фонд продає земельну ділянку, то за отримані кошти зобов'язаний купити іншу земельну ділянку. При необхідності Фонд може купувати й інші землі для сільськогосподарського виробництва. В Угорщині для його роботи створено належні умови: національний земельний фонд має першочергове право на придбання земельної ділянки за ціною, встановленою продавцем. Протягом 15 днів Фонд має дати згоду на придбання земельної ділянки або відмовитись. За цей період продавець не має права змінювати ціну. Також першочергове право на придбання земельної ділянки мають в Угорщині сусіди продавця земельної ділянки, орендар та особи, які проживають в радіусі 15 км від земельної ділянки, але після Фонду.

Національний земельний фонд має право передати територіальній громаді земельну ділянку для соціальних потреб. В разі продажу земельної ділянки площею понад 100 га. дане питання розглядає Рада, створена при Фонді. Заслуговує на увагу досвід функціонування системи Державного земельного кадастру. В Угорщині запроваджена єдина автоматизована система ведення кадастру, яка включає земельні ділянки та інше нерухоме майно. Ця система була розроблена Інститутом геодезії та кадастру і є державною власністю. Всі відомості в електронному вигляді були внесені протягом останніх 9 років. Вносять відомості до автоматизованої системи

ведення кадастру територіальні управління земельних ресурсів. У системі працює 4000 осіб, діяльність проводиться на принципах самокупності. За рік земельні управління отримують за реєстрацію та витяги більше 100 млн. євро. Всі відомості в автоматизованій системі ведення кадастру загальнодоступні, але надаються за плату.

Землевпорядні роботи виконують землевпорядники (геодезисти), що отримали ліцензію, які потім передають відомості у земельні управління. Після перевірки робиться попередня реєстрація. Якщо протягом 15 днів ніхто не заявив про претензії, об'єкт вважається зареєстрованим. Правовстановлюючим документом є реєстраційна картка власника. Державних актів в Угорщині не існує.

В найближчі 3 роки за прогнозами експертів очікується зростання вартості землі до 4-5 тис. євро за 1 га., а також збільшиться орендна плата. Через 3 роки Угорщина повинна зняти мораторій на купівлю-продаж земельних ділянок іноземцям. За цей час будуть внесені зміни в Земельний кодекс Угорщини з метою мінімізації негативних наслідків запровадження вільного ринку землі.

В цілому соціально-економічні підсумки реформ за всіма показниками негативні, хоча держава строго контролює ринок продовольства і здійснює заходи стимулювання фінансової підтримки сільськогосподарського товаровиробника. По жодному з них не було досягнуто передреформний рівень. Різко впала врожайність всіх сільськогосподарських культур протягом періоду реформ.

У цілому можна констатувати, що ринок землі в Угорщині відкритий з певними обмеженнями. Середня ціна с/г землі: \$ 4,5 тис. за гектар. Основні характеристики: 58,9% загальної площі Угорщини (89,62 кв. км.) припадає на землі с / г призначення. 5,2% населення зайняті в агросекторі і створюють 4,3% ВВП Угорщини. 86% землі перебуває у приватній власності, 14% - у державній.

На відміну від сусідніх країн, Угорщина не просто повертала землі колишнім землевласникам, у яких її конфіскували. Людям видавалися компенсаційні облигації, які потім могли використовуватися для заявки на землю колгоспів і радгоспів.

Третина кооперативної землі придбали на аукціонах по компенсаційним облигаціях. Ще третина надали у власність колишнім членам кооперативів, і остання частина була розподілена між кооперативами, які раніше не мали землі.

Щодо обмежень на ринку землі то на сьогоднішній день придбати землю можуть тільки громадяни ЄС, які повинні підтвердити відповідність законодавчим критеріям такими документами:

- сертифікатом, виданим органом імміграції, що він законно проживає в Угорщині протягом трьох років поспіль;

- сертифікатом відповідного місцевого сільськогосподарського бюро, що заявник займається сільськогосподарською діяльністю в Угорщині від свого імені і на свій страх і ризик протягом трьох послідовних років до придбання сільськогосподарської землі та зобов'язується особисто займатися фермерством протягом наступних п'яти років.

Процедура отримання такого сертифікату варіюється від шести до дванадцяти місяців. У разі відповідності вищезазначеним вимогам покупець може придбати сільськогосподарські землі площею до 300 га, а у випадку відсутності кваліфікації – земельні ділянки площею до 1 га.

Закон Угорщини також анулював більшість договорів узуфрукту, в яких іноземці купували землю через угорських громадян, що виступали в якості формальних власників. Проте 16 жовтня 2015 р. Європейська комісія розпочала процедуру перевірки порушень Угорщиною вимог європейського законодавства на тій підставі, що одностороннє анулювання договорів узуфрукту нібито позбавляє іноземних власників набутих прав на землю і

призводить до втрати їх інвестицій [4]. За результатами проведеної перевірки законодавства Угорщини про доступ іноземців до ринку земель на його відповідність основоположним договорам ЄС Європейська комісія заявила, що Угорщина має дуже обмежувальну систему, яка накладає повну заборону на придбання землі 114115 юридичними особами та зобов'язує покупця особисто займатися фермерством на набутій землі [5].

З даного висновку слідує, що Єврокомісія критично ставиться до заборони національним та іноземним юридичним особам стати учасником ринку сільськогосподарських земель в Угорщині, а також до надмірних процедур, які повинен пройти покупець для отримання дозволу компетентного органу на укладення договору на придбання землі та до обмеження свободи підприємництва внаслідок прийняття зобов'язання самостійно вести господарську діяльність на земельній ділянці протягом п'яти років [6].

Юридичним особам заборонено купувати землю, за винятком деяких випадків. Юридичні особи можуть тільки орендувати землі площею до 486 га. Фізичні особи, які претендують на купівлю землі повинні мати с/г освіту або займатися фермерством в Угорщині не менше 3 років. Максимальна площа "в одні руки" для фізичних осіб - 300 га. Максимальна площа в користуванні - 1200 га. Потрібно сплатити реєстраційний внесок - 0,5-1% від вартості угоди, а також нотаріальний збір.

Землевласник може подарувати земельну ділянку тільки близьким родичам. При цьому громадяни інших країн можуть успадкувати земельну ділянку. А ось обмін земельними ділянками можливий тільки в межах одного населеного пункту і має бути рівноцінним. Передача в оренду земельної ділянки здійснюється через аукціон, встановлена також максимальна площа орендованої земельної ділянки – 2500 га на фізичну чи юридичну особу. Іноземна

юридична особа може орендувати земельну ділянку в межах, встановлених законом [7].

У 2013 році Державні збори Угорщини прийняли Закон СХХІІ «Про обіг земель сільськогосподарського та лісового господарства» про певні законодавчі та перехідні положення. Цей законодавчий акт установив ряд пільг щодо оподаткування земель, а також диференційоване оподаткування залежно від суми річного доходу селян, що займаються сільськогосподарською діяльністю. Цим самим проявляється інтерес до землі як об'єкта ринку [8].

Підводячи підсумки сучасного стану та розвитку ринку землі в Угорщині слід відмітити, що приватизація стимулювала підвищення ефективності використання земельних ділянок, але значна частина залишилася в державній власності і здається тільки в довгострокову оренду (до 20 років) юридичним особам. Обмеження для них стримують зростання цін на землю. У той же час держава активно підтримує малі господарства (до 1 га), які охоплюють значну частину земель.

З центрального бюджету ЄС виділяються значні кошти на підтримку і стимулювання розвитку, оновлення технологічного парку сільгосппідприємств. Комплексна підтримка допомогла Угорщині вийти на новий рівень і вільно конкурувати на ринку ЄС [9].

Висновки. Таким чином земельна реформа в Угорщині стала хорошим прикладом розподілу землі серед населення. Права малих і середніх власників захищені і не обтяжені втручанням держави. Угорцям вдалося за рахунок продуманої політики формування ринку землі зберегти власного товаровиробника та залучити значні кошти для подальшого розвитку цього сектору економіки. У цьому ї головний урок для України, влада якої ставить перед країною аналогічні завдання.

Література:

1. Jurisprudence. Club. URL : <https://jurisprudence.club/agrarное-pravo-uchebnik/vengerskaya-respublika-vengriya.html>.
2. 1994. évi LV. Törvény. URL : <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=99400055.TV&printTitle=1994.%20évi%20LV.%20төрvény&targetdate=ffff4&referer=lawsandresolutions>.
3. CXVI. Nemzeti Földalapról (NFA) szóló törvény. URL : https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_BTRI4/ch01s05.html 2002.
4. Lambert S. The Land Law. URL : <https://theorangefiles.hu/land-law/>.
5. Press release. Financial services: Commission requests Bulgaria, Hungary, Latvia, Lithuania and Slovakia to comply with EU rules on the acquisition of agricultural land. URL : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1827_en.htm.
6. URL : [file:///C:/Users/owner/Downloads/9253-19623-1-SM%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/owner/Downloads/9253-19623-1-SM%20(2).pdf).
7. Балян А. В. Земельні реформи у постсоціалістичних країнах Східної Європи. *Економіка АПК*. 2001. № 11. С. 115-118.
8. 2013. évi CXXII. Törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról. URL : <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300212.tv#lbj0id7f68>.
9. Как работает рынок земли в соседних странах. URL : <https://biz.censor.net.ua/r3096403>.

References:

1. Jurisprudence. Club. Available at : <https://jurisprudence.club/agrarное-pravo-uchebnik/vengerskaya-respublika-vengriya.html>.

2. 1994. évi LV. Törvény. Available at : <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=99400055.TV&printTitle=1994.%20évi%20LV.%20төрvény&targetdate=ffff4&referer=lawsandresolutions>.
3. CXVI. Nemzeti Földalapról (NFA) szóló törvény. Available at : https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_BTRI4/ch01s05.html 2002.
4. Lambert S. The Land Law. Available at : <https://theorangefiles.hu/land-law/>.
5. Press release. Financial services: Commission requests Bulgaria, Hungary, Latvia, Lithuania and Slovakia to comply with EU rules on the acquisition of agricultural land. Available at : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1827_en.htm.
6. Available at : [file:///C:/Users/owner/Downloads/9253-19623-1-SM%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/owner/Downloads/9253-19623-1-SM%20(2).pdf).
7. Balian, A. V. (2001), "Land reforms in post-socialist countries of Eastern Europe", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 115-118.
8. 2013. évi CXXII. Törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról. Available at : <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300212.tv#lbj0id7f68>.
9. How the land market works in neighboring countries. Available at : <https://biz.censor.net.ua/r3096403>.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2019 р.